

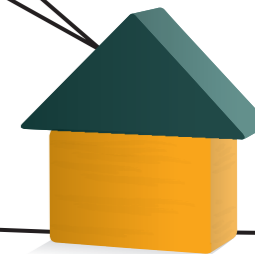
Juridihkalaš vuoigatvuođat ja veahkki dutnje gii leat gillán kriminála daguid Norggas.

Jus leat gillán kriminála daguid dego fysalaš ja/dahje psykalaš veahkaválldi, seksuálalaš illástemiid, bággonáitima, birračuohpahusa dahje olmmošgávppašeami, de leat dus juridihkalaš vuoigatvuođat mat addet dutnje veahki ja suodjalusa. Dát gihpa addá dutnje dieđuid das masa dus lea vuoigatvuohta, ja gos don sáhtát oažžut veahki.

Hápmen: Ullimatun Design

"II OKTAGE DIEDE MII MU RUOVTTUS
DÁHPÁHUVVÁ, DUŠŠE MUN DOVDDAN IEZAN
BÁKČASA"

(Macocruzniissona dajahus Punos Peruas)

Arbins gate 7, 0253 Oslo
T: 22 84 29 50
W: www.jurk.no

Storgata 11, 0155 Oslo
T: 23 01 03 41
W: www.kriresenter.com

28.01.2010

Gihpaga lea Justiisadepartemeanta ruhtadan 2008:s

1. VEAHKAVÁLDI

1.1 Don leat gillán kriminála dagu jus muhtimat:

- huškot, čikčēt, vigget buvihit dahje roasmmohuhttet du niibbiin dahje eará biergasiiguin
- roasmmohuhttet du ovdamearkka dihtii go garrasit skáidnejit, sáhpadasaid addet ja dodjet dávtiid
- bággejit du seksuálalaš daguide iežat dáhtu vuostá
- áitet goddit dahje roasmmohuhttit du nugo bajábealde namuhuvvon
- náitet du iežat dáhtu vuostá
- dagahit du olmmošgávppašeapmái (olmmošgávppašeami birra sáhtát lohkat eanet 1.2. čuoggás)
- birračuohpahit du (vuolledábiid čuhppet)
- fysalaččat hehttejit du vánddardeamis friddja, ovdamearkka dihtii go lohkkadit du sisa.

Dat lea maddái kriminála dahku jus du mánná gillá veahkaválddi dahje seksuálalaš illástemiid.

Guhkesáigásaš terroriseren ja illásteapmi lea maddái ránggáštahtti,

beroškeahttá makkár fysalaš dahje psykalaš vahágiid dagut dagahit dutnje.

Dahku lea kriminála vaikke vel dahkki(t) lea(t):

- du dálá dahje ovdeš náittosguoibmi dahje ovttasássi/irgi/moarsi
- du váhnemat, biebmováhnemat
- du mánát
- muhtin du bearasgottis, namalassii muhtin geainna ásat ovttas, ja geainna lea oktasaš dálloallu

Dahku lea maddái ránggáštahtti jus dahkki lei juhkan dahje geava-han eará gárrenávdnasiid.

1.2 Goas don leat olmmošgávppašeami gillájeaddji?

Jus muhtimat veahkaválddi, áitagiid, hearckes dili boasttuávkkástallama dahje heivetmeahttun láhttema bokte:

- 1 ávkkástallet du fuorruvuhtii dahje eará seksuálalaš áigumušaide
- 2 bággejit du gearjedit dahje váldit eará barggu
- 3 ávkkástallet du soahat amas riikkas
- 4 váldet du orgánaid iežat dáhtu vuostá.

1.3. Don ávkkástallot jus

- don it oaččo doalahit dan maid dinet, dahje jus dušše oasáža oaččut doalahit
- dutnje biddjo vealgi mii ii leat govttolaš, ja maid don fertet ruovttoluotta máksit
- don it oaččo ieš válljet goas ja gos don áiggut dinet ruđaid, itge oaččo ieš mearridit goas heaittát
- dus leat vearreidentitehta- ja -mátkebáhpárat, it beasa ieš hálldašit iežat báhpáriid, dahje jus dus eai oba leat báhpárat

HEARKKES DILI
BOASTTUÁVKKÁSTALLAN
LEA DAT GO MUHTIN
HÁLAHA DU ÁVKKÁSTALLOT
DILIS GOS DON DOVDDAT
AHTE DUS EAI LEAT EARÁ
VEJOLAŠVUODAT.

2. JOS OAJŽUT VEAHKKI?

Jus gillát kriminála dagu, de sáhtát váldit oktavuođa heahteguovddážiin. Dalle sáhtát dohko ringet ja oajžut dieđuid ja rávvagiid iežat vuoigatvuodaid birra, dahje sáhtát doppe fitnat hálešteamen singuin ja oajžut geavatlaš čuovvoleami. Don ja du mánát sáhttibehtet orrut nuvttá muhtin áigodaga jus don dárbbášat suodjalusa dahje veahki. Telefonnummira heahteguovddážiidda gávnnat dáppe www.krisesenter.com

SÁHTÁT MAIDDÁI VÁLDIT OKTAVUOĐA:

- Bolesiin – iežat bolesguovllu oktasašnummiriin tlf. 02800. Heahtenummiriin 112
- Ringe nuvttá oajžut rávvagiid ja neavvagiid tlf. 800 40 008, www.stottetelefon.no
- ROSA:in (Odđasit álgit – Orrunsajit – Sihkarvuolta – Veahkki), neavvagat ja dieđut dutnje gii leat gillán olmmošgávppašeami tlf 22 33 11 60 www.rosa-help.no
- Rukses Ruossa bággonáittostelefovnain – tlf. 815 55 201
- Gelbbolašvuoltajoavku bággonáitosiid vuostá tlf 47 80 90 50, kompetanseteamet@imdi.no
- Ringe nuvttá Riikkaviidosaš telefodna Inseasta- ja seksuála vearredaguid gillájeddiide – 800 57 000
- Kriminealla daguid gillájeaddjiid ráđđeaddinkantuvrrain tlf 815 20 077, www.kriminalitetsofre.no
- Illástanvuostáiváldimiin dahje vuorrodoaktáriin gos don orut dahje leat
- Dearvašvuodaguovddážiin dahje bearašbagadallankantuvrrain gos orut

3. ORRUNLOHPI NORGGAS GO NÁITTOŠGUOIMMI ILLÁSTA

Jus leat ožžon orrunlobi Norggas bearašovttastuvvama dihtii iežat náittosguimmiin, de sáhtát golmma jagi geahčen ohcat bistevas orrunlobi. Jus mannabeahhti guovtti sadjai ovdal go leat ožžon dákkár lobi, de ii leat dus rievtti mielde šat lohpi leat Norggas.

Sáhtát dattetge ohcat orrunlobi jus don dahje du mánát leat gillán fysalaččat ja psykalaččat ovtaseallimis. Das ii leat mearkkašupmi goabbá dudnos náittosguimmiin heaittihii ovtaseallima.

Fertet duođaštit ahte leat gillán illásteami. Illásteami sáhtát duođaštit earret eará iežat čilgehusa, doavttirduođaštusa, heahteguovddáža, psykologa, dearvašvuodaguovddáža, ustibiid dahje earáid bokte geat leat leamaš vihtanin illásteapmái.

It dárbbáš váidit dili, muhto don fertet ságastallat bolesiin. Sii čállet dalle raportta du čilgehusa ja duođaštusaid vuodul ja sáddejit daid Olgoriikkalaččaidirektoráhttii (UDI:i) oktan du ohcamušain.

LEA DUŠSE DALLE GO DU OHCAMUŠ HILGOJUUVVO, AHTE DUS LEA VUOIGATVUOHTA ADVOKÁHTTAVEAHHKÁI.

4. BOLESIIDDA VÁIDIN

Jus leat gillán illástemiid dahje eará ránggástahtti diliid, de lea dehálaš ahte váiddát dili. Okta sivain dasa ahte gáibiduvvo váidin lea jus don ozat stáhtas veahkaválddi gillájeddjiid buhtadusa. Dán birra sáhtát lohkat eanet 9. čuoggás.

4.1. Mo váidit?

Váidaga fertet addit bolesiidda gos orut dahje leat. Dus lea vejolašvuhta háleštit bolesiin almmá váiddekeahhtá ášši. Lea vejolaš ahte bolesat sáhttet almmolaččat áššáskuhttit hirbmat duodalaš áššiin, earret eará illástanáššiin vuolleahkahaččaid vuostá ja veagalváldináššiin. Dát miellidbuktá ahte almmolaš eiseváldi joatká dutkamis ášši vaikke vel don dahje earát ehpet leat váidán illásteami. Don sáhtát álo váidit mielde ustiba, dahje don sáhtát oažžut advokáhtaveahki ovdalgo váiddát ášši. Dán birra sáhtát lohkat eanet 7. čuoggás.

4.2 Mii dáhpáhuvá bolesa luhtte?

- Go boadát bolesguovddázii, de beasat háleštit dutkiin. Dábálaččat beasat álggus čilget mii lea dáhpáhuvan. Dasto gažada dutki du gávdnan dihtii lea go ágga dutkagoahtit ášši. Dalle lea dehálaš ahte čilget buot mii lea dáhpáhuvan. Čilge mo don vásihit dáhpáhusa nu vuđolaččat go sáhtát. Sáhtá leat ovdamearkka dihtii vuogas čállit

dan maid leat vásihan ja doalvut dán bolesiidda. Dutkkadettiin ášši ohcet bolesat duodáštusaid nu ahte sáhttet áššáskuhttit.

- Jus leat gillán illástemiid ja dus leat oinnolaš mearkkat das, de váldet govaid dain. Jus leat gillán veagalváldima, de váldá boles du mielde illástanvuostáiváldimii nu ahte doavttir sáhtá duodáštit vahágiid ja sihkkarastit duodáštusaid gynekologalaš iskama bokte.
- Bolesat jerret maiddái dus ahte dáhtut go ahte buhtadus illásteaddjis galgá váldot mielde vejolaš ránggáštusáššis. Lea dehálaš vástidit dasa jus dáhtut dan.
- Váidaga galggat don vuolláičállit. Don oaččut dasto čálalaš duodáštusa dasa ahte ášši lea váidon.
- Bolesat sáhttet čadáhít doaibmabijuid várjalan dihtii du. Dát sáhttet ovdamearkka dihtii leat suodjaleapmi lahkongildosa bokte dahje ahte don sáhtát oažžut veahkaváldjuman.

5. VEAHKAVÁLDEJUMAN

Jus vásihat áitagiid dahje veahkaválddi, de sáhtát oažžut nuvtá veahkaváldjuman bolesiin. Jumanis lea njuolggá oktavohta bolesa jumanguovddázii nu ahte sáhtát oažžut njuolggá oktavohta bolesiin jus áiti dilli čuožžila.

5.1 Mo oaččut veahkaváldjuman?

It dárbbáš váidit ránggástahtti dili, muhto don dahje earát du ovddas fertejit ohcat oažžut veahkaváldjuman. Dáinna veahkeha boles du.

5.2 Man guhká sáhtá dus leat veahkaváldjuman?

Jus oaččut veahkaváldjuman, de beasat doalahit dan golbma mánu. Boles árvoštallá dalle du sihkarvuodadili ja mearrida beasat go doalahit dan guhkit.

6. LAHKONANGIELDDUS

6.1. Mii lea lahkongielddus?

Lahkongielddus mearkkaša ahte son gii lea ožžon gildosa, ii oaččo leat dihto báikkis, galledit du dahje man ge láhkai duinna váldit oktavohta. Dát sáhtá ovdamearkka dihtii leat telefonna, e-poastta, reivviid dahje teakstadieđuid bokte. Lahkongielddus addo eastadit du vásiheames áitagiid dahje veahkaválddi.

Jus lea stuorra várra ahte don šattat vásihit ránggástahtti dagu, sáhtá dat olmmoš gildot leat dudno oktasaš ruovttus.

6.2 Gii mearrida ahte galgá go muhtimiidda addot lahkongielddus?

Lea áššáskuhtineiseválddit (boles) gii mearrida ahte galgá go sutnje gii áitá veahkaválddiin, addot lahkongielddus dahje ii. Lahkongielddus galgá diggái iskkaduvvomi. Sihke don ja son gii lea ožžon lahkongildosa, gohčhallabeahtti riektečoahkkimii, muhto don gillájeaddjin it leat geatnegahtton mannat čoahkkimii. It dárbbáš váidit ášši vai addo lahkongielddus. Lahkongielddus soaitá miellidbuktit ahte dovddat iežat eanet oadjebassan, ja nu šaddá álbibun váidit ášši.

7. VEAHKKEADVOKÁHTTA

Veahkkeadvokáhtta lea advokáhtta gii galgá dutnje addit ráđiid ja veahki ovdal váidima jus don vejolaččat váiddát ášši bolesgažadeamis dahje vejolaš diggeáššis.

7.1 Goas lea dus vuoigatvuohta veahkkeadvokáhttii?

Dus lea vuoigatvuohta veahkkeadvokáhttii jus leat vásihan ovttá dahje eanet dáin daguin:

- veagalváldima
- leat náiton iežat dáhtu vuostá (bággonáittus)
- muhtin du lagamus bearrašis dahje bearatgottis leat dahkan dutnje garra dahje dávjjes veahkaválddálaš daguid dahje illástemiid
- olmmošgávppašeami
- birračuohpahusa (vuolledábiid čuohppama)
- jus muhtin rihkku lahkongildosa du vuostá
- eará áššit main dagut leat dagahan dutnje stuorra fysalaš dahje psykalaš vahágiid

Du mánás maid lea vuoigatvuohta veahkkeadvokáhttii jus dat lea gillán seksuálalaš illástemiid

7.2 Mo sáhtá veahkkeadvokáhtta veahkehit du?

Advokáhtta veahkeha du go don veardidat váidit ášši. Son vuolgá du mielde bolesiid lusa ja sáhtá veahkehit du čállit dan mii lea dáhpáhuvan. Dasto sáhtá veahkkeadvokáhtta dáhttut lahkongildosa ja veahkaváldjuma. Advokáhtta maiddái sáhtá veahkehit du vejolaš diggeáššis. Son čilge dan mii dáhpáhuvvá diggeáššis, earret eará makkár gažaldagaid don oaččut. Advokáhtas lea vuoigatvuohta leat diggelanjas diggeášši áigge. Jus háliidat, de sáhtá advokáhtta maiddái veahkehit du gáibidit buhtadusa sus gean leat váidán.

Jus dus lea vuoigatvuohta oažžut veahkkeadvokáhta, de lea dát veahkki nuvtá iige das leat iešmáksu.

7.3 Maid dagat jus dus ii leat vuoigatvuohta veahkkeadvokáhttii, ja balat vihtanuššamis dikkis?

Sáhtát váldit oktavuoda Kriminealla daguid gillájeaddjiid ráđdeaddinkantuvrrain. Dáid gávdnat dain stuorámus gávpogiin. Sáhtát oažžut dieđuid das mii dáhpáhuvvá dikkis jus ringet dahje finat kantuvrras.

Muhtin duopmostuoluin barget maiddái vihtanveahkit. Dát kantuvrrat sáhttet veahkehit du ovdal go galggat vihtanuššat, ja sii sáhttet maiddái leat du mielde diggelatnjii dan botta go don čilget. Kriminealla daguid gillájeaddjiid ráđdeaddinkantuvrrain sáhtá veahkehit du váldit oktavuoda vihtanvehkiiguin.

LEA DEHÁLAŠ DIEHTIT AHTE
VAIKKE VEL DUS II LEAT
VEAHKKEADVOKÁHTTA, DE
VÁLDO DUS GILLÁJEADDJIN
BURES VÁRA SIHKE OVDAL JA
MANJÁ DIGGEÁŠŠI JA DIGGEÁŠŠI
ÁIGGE.

8.) OLMMOŠGÁVPPAŠEAMI GILLÁJEADDJI – MAT VVOIGATVUODAT DUS LEAT?

Jus don leat olmmošgávppašeamigillájeaddji ja leat guođđán dahje árvoštalat guođđit birrasa, de sáhtát ohcat oažžut gaskaboddosaš orrun- ja bargolobi guđa mánnui. Dát gohčoduvo jurddašanáigin. Ii gáibiduvvo ahte galggat duođaštit ahte leat olmmošgávppašeami gillájeaddji. Oaivil lea ahte galggat geavahit dan guhtta mánu beassat oadjebas ja buori orrundilálašvuhtii ja smiehttat ahte háliidat go váidit vearddahkkiid.

Don ozat jurddašanáigodaga báikkálaš bolesa olgoriikkaossodagas. Sii gažadit du veahá, váldet gova ja suorbmasajiid, registrerejit ja sáddejit ohcamuša viidáset UDI:i. Sáhtát váldit mielde veahkeadvokáhta ja earáid geaidda luohtát go vuolggát bolesiid lusa ohcat jurddašanáigodaga.

Jus váiddát ášši, de sáhtát UDI:s ohcat vel jagi gaskaboddosaš bargo- ja orrunlobi. Dát lohpi sáhtta ođasmahttotnu guhká go don deavddát dáid gáibádusaid. Gáibádusat leat ahte fertejit

gávdnot bolesduođaštusatdasa ahte don ovttasbarggat singuin ránggáštusáššisvearddahkkiid vuostá, ja ahte boles atná du orruma Norggas dárbbaslažžan dutkama ja diggeášši dihtii. Gáibiduvvo maiddái ahte don leat guođđán olmmošgávppašanbirrasa.

Skábmamánu 1. beaivvi 2008 rájes lea vâldonjuolggadussandat ahte visot olmmošgávppašeamigillájeaddjit geat leat vihtanuššan vearddahkkiid vuostá ránggáštusáššis galget oažžut orrunlobi mii lea vuodđun oažžut bastevas orrunlobi Norggas. Dát gusto buot âlbmotlašvuodaide. Dát mearkaša ahte go boles geargá dutkamis ášši mainna don singuin ovttasbarggat vihtanin/gillájeaddjin, de sáhtát ohcat bastevas orrunlobi Norggas.

9.) VEAHKAVÁLDDI GILLÁJEDDJIID BUHTADUS

Jus leat gillán kriminála daguid nugo namuhuvvon 1.1. čuoggás, de sáhtát ohcat Norgga stáhtas buhtadusa veahkaválldi gillájeddjiiide. Ovdal go sáhtát ohcat, de fertet leat váidán dili. Jus dus lea vuoigatvuohta veahkeadvokáhttii, de galgá son veahkehit du ohcat dán buhtadusa.

Jus muhtin jápmá kriminála dagu geažil, de sáhtta addot buhtadus báhcán leskii, ovttasássái, mánáide dahje váhnemiidda.

Jus ášši lea váidon, muhto boles lea heaittihan ášši, de sáhtát dattetge dihto diliin oažžut buhtadusa.

Jus du dienas lea jagis NOK 246 000 dahje unnit ja dus ii leat stuorra opmodat, de sáhtát oažžut veahki advokáhtas ohcat

veahkaválldi gillájeddjiiid buhtadusa. Don sáhtát maiddái oažžut advokáhtaveahki jus áiggut váidit veahkavélldi gillájeddjiiid buhtadusohcamabohtosa. Dáin áššiin fertet ieš máksit 890 ruvnu jus dus ii leat hirbmat unnán dienas.

Jus dus ii leat vuoigatvuohta advokáhtaveahkkái, de sáhtát váldit oktavuoda Nissoniidjuridihkalaš ráđdeaddiin, (JURK), telefodna 22 84 29 50, oažžun dihtii veahki ohcat veahkaválldi gillájeddjiiid buhtadusa.

Veahkaválldi gillájeddjiiid buhtadusohcamagalgá sáddet deike: Kontoret for voldsoffererstatning, poastaboksa 253, 9951 Várggát Eanet dieđut: www.voldsoffererstatning.no

JUS DU MÁNNÁ LEA LEAMAŠ VIHTANIN DASA Ahte DON LEAT GILLÁN VEAHKAVÁLDDI, DE SÁHTTÁ MÁNÁS GE LEAT VVOIGATVVOHTA VEAHKAVÁLDDI GILLÁJEDDJIID BUHTADUSSII.